

Szemle

Tudós tanárok – tanár tudósok: egy konferencia apropóján

Doró Katalin

Szegedi Tudományegyetem

Az ELTE Tanárképző Központja által „Tudós tanárok – tanár tudósok: konferencia a minőségi tanárképzésről” címmel megrendezett kétnapos tanácskozás központi témája a minőségi és versenyképes tanárképzés volt, különösképpen az osztatlan tanárképzés újbóli bevezetésével kapcsolatban felmerülő szakmai, oktatáspolitikai és gyakorlati kérdések. A rendezvény a Magyar Tudományos Akadémia által szervezett Magyar Tudomány Ünnepeinek 2014. évi rendezvényeinek részét is képezte. A tanácskozás többek között a következő főbb témákat érintette: a tanárképzés oktatáspolitikai környezete, a tanárképző központok szerepe, az osztatlan tanárképzésre való át-/visszaállás feladatai, az új tanárszakok akkreditációja, a tanári módszertani kultúra elméleti és gyakorlati megújítása, jó gyakorlatok a tanárképzésben, a szakmódszertani tárgyakat oktatók kihívásai, a mentorok és a vezetőtanárok szerepe a tanári felkészítésben, minőségbiztosítás, tanárképzési kutatások és tehetséggondozás. A két nap alatt körülbelül húsz plenáris előadásra és hasonló számú szekcióra illetve kerekasztal-beszélgetésre került sor.

A konferencia címében megfogalmazott jól csengő két szókapcsolaton érdemes egy kicsit elidőzni. Provokatív és gondolkodásra késztető a cím, de bizonytalan, kiket fednek, fedhetnek ezek a kifejezések, különösképpen a tanárképzés kontextusában. Tudós alatt érthetünk nagy tudású, diszciplínájában kiemelkedő szakembert. Jelenleg a felsőoktatásban tanítók, kutatók közül azonban keveseket illetnének a tudós jelzővel, sokkal inkább használjuk azt nagy elődeinkre. Egyetemünk elvart követelmény a folyamatos tudományos tevékenység, tudóssá mégsem válik ettől az oktatók többsége. A tudományos elismertség pedig nem feltétlenül jár együtt pedagógiai vénával. Azon túl a folyamatosan publikáló, magas minőségű, nemzetközileg is elismert szaktekintélyek csak nagyon kis hányada kapcsolódik bele a tanárképzésbe, s őket sem nevezném feltétlenül tanár tudósnak vagy tudós tanárnak.

Ha a közoktatásban dolgozóakra vetítjük ki a kérdést, a kollégák attól nem lesznek önmagában még jobb tanárok, hogy tudományos munkát is végeznek. Természetesen jó, ha követik a szakirodalmat, eljárnak konferenciákra, továbbképzésekre, netán mindennapi oktatói tapasztalataikról publikálnak is. Ugyanakkor a növekvő órai és adminisztratív terhek mellett és anyagi források hiányában nehezen látható, mikor is van mindezen a pedagógusoknak lehetősége. A bevezetésre kerülő életpályamodell által támasztott tanári, mesterpedagógusi és tudós tanári fokozatba lépések feltételei elvben

az üdvözlendő önreflexiót, a szakmai megújulást és a külső visszajelzést hangsúlyozzák. Ugyanakkor félok, hogy a megnövekvő adminisztratív feladatok és újabb diplomák/képzettségek megszerzése mellett a pedagógusnak pont a mindennapi oktatási feladatokra, a spontán önreflexióra, a kollégákkal való konzultációra és új tananyagok tanulmányozására nem marad majd ideje.

Ha pedig a konferencia címében szereplő *minőségi tanárképzésre* gondolunk, az megint nem csupán tanár tudósoktól válik minőségivé. A minőségi oktatáshoz számos feltétel szükséges. Elsősorban felelős döntéshozók és átgondolt döntések – biztosan nem tesz jót a tanárképzésnek a néhány évente rohamtempóban, az előző ciklusok értékelése nélkül bevezetett újabb és újabb rendszerek. Nem elhanyagolhatóak a jó oktatási feltételek sem. Nem elfogadható, hogy például az egyetemen a technikai eszközök és az iskolákban használt tananyagok hiányában nem tudjuk naprakésszé képezni tanárjelöltjeinket. Szintén elengedhetetlen a tanárképzők felkészültsége, elhivatottsága, az egyetemi oktatók közoktatásban is való jártassága, a különböző tanárképzési résztvevők együttműködése, egymás munkájának ismerete és elismerése. Nem utolsósorban pedig jó hallgatói populációkra lenne szükség, akik már egyetemre lépésükkor rendelkeznek megfelelő alapozó tudással, pálya iránti érdeklődéssel és elhivatottsággal, valamint tanulásvágygal. Akármilyen jók az oktatók, a képzési felépítések, az oktatási és tanulási feltételek, ha a bejövő hallgatók egy része nem képes az elvártakat teljesíteni és a képzés ritmusához alkalmazkodni, az oktatási–tanulási folyamat nehézkessé válik.

Mindenesetre, ha a szervezők a konferencia címét provokatívnak és gondolkodásra készítőnek szánták, céljukat elérték. A konferencia két napja alatt számtalan fenti kérdést hallottam megfogalmazni a résztvevőktől előadásaikban vagy azokon kívül. Egyszerű, a problémákon azonnal javító válaszok természetesen nincsenek és egy kongresszus nem tudja rájuk megadni a választ. A konferencia egyedülállóságát az adta, hogy összefogta a hazai és néhány határon túli tanárképzéssel is foglalkozó egyetem és főiskola tanárképző központjainak vezetőit és munkatársait, a különböző tudományterületek tanárképzőit, a mentortanárokat és az oktatáspolitikai résztvevőit is. Így eszmecsere alakulhatott ki olyanok között is, akik hasonló kérdésekkel foglalkoznak, de egyébként nem kerestek volna ezekre közösen válaszokat. Az sem elhanyagolható szempont, hogy ingyenes regisztráció után bárki részt vehetett az eseményen.

Számomra különösen tanulságosak voltak a nyitó napi plenáris előadások, melyek közül néhányat emelnék itt ki. Mezey Barna, az ELTE rektora a megújulásra és az új generációk által támasztott új pedagógiai kihívásokra helyezte a hangsúlyt. Azon gondolkodott el, hogy miben rejlik a tanítás sikere a mai e-életet élő diákság esetében, hogyan foghatjuk meg őket, hogyan tanítsunk számukra összpontosítást, kritikai gondolkodást, információszűrést és egyáltalán mi a tudás. Lovász László, az MTA elnöke a tudományos trendekről, a megváltozó szemléletekre való reagálásról beszélt és ezek beépítéséről az oktatásba. Sipos Imre, az EMMI köznevelésért felelős helyettes

államtitkára a tanárokkal szembeni elvárásokról, az újonnan bevezetett tanári életpálya fokozatokról beszélt. Kihangsúlyozta, hogy az oktatáspolitikai olyan szemléletváltást irányzott meg, mely szerint az oktatás során az aktív tanuláson, a tanulás támogatásán, az egyéni fejlesztésen és mentoráláson van a hangsúly. Font Márta, a MAB Tanárképzési Bizottságának elnöke a tanárszakok akkreditációját és az azzal felmerülő problémákat vázolta. Kiemelte többek között, hogy az osztatlan tanárszakok zöme még nincs akkreditálva és az eddig beadott néhány anyagban is sok a formai és szakmai hiba. Tasnádi Péter, az ELTE Meteorológiai Tanszéknek egyetemi tanára az ELTE természettudományi tanárképző szakjainak példáján keresztül tette fel azt a központi kérdést, hogyan sikerült az új osztatlan tanárképzés természettudományokat támogató rendszerével sáfárkodniuk. Rávilágított arra, hogy míg a felvett hallgatók száma szerencsésen megugrott a természettudományos szakokon, a lemorzsolódás már az első évfolyamokon is hatalmas. A felvételi elbeszélgetés nem tölti be eredeti funkcióját, azaz nem szűr, és nem mér szakmai ismereteket és későbbi pályaalakulást sem. Medgyes Péter, az ELTE Angol Nyelvpedagógiai Tanszékén oktató professor emeritus a tudós tanárság intézményét, s annak közoktatásba bevezetendő használatát kérdőjelezte meg előadásában. Beszélt a tanári pálya elnőiesedéséről, valamint az ötvenes évektől tapasztalható presztízs és fizetéseszkkenésről. Kiemelte, hogy bár az életpálya-modell ötlete jónak tűnhet, a rendszerben rengeteg a probléma. A közoktatási hierarchia végső lépcsője, a tudós tanárság gyakorlati és elvi kételyeket is felvet, s a hozzáadott érték az, ami nem látszik világosan. Reflektív, elhivatott tanárookra van szükség, nem kereseti kényszerből „tudósokká” váló kollégákra.

Hétfőn délután tartottuk a Tanárképzők Szövetségének ülését, melyre körülbelül százan érkeztünk tagok és nem tagok az ország minden pontjáról, egyetemeink delegáltjaként. Áttekintettük a szövetség helyzetét, az alapszabályát, a megújítás szükségességét. Az ülés második részében szakosztályok szerinti (pl. szakmódszertan, szaktudomány, pedagógia, pszichológia, mentor) alakuló megbeszéléseket tartottunk. Megvitattuk a szakosztályok céljait és tevékenységi köreit. Fő feladatunknak tarjuk a diszciplína, a módszertan és a pedagógia/pszichológia összehangolását, a tanárképzésben résztvevők együttműködésének segítését, a jó gyakorlatok megosztását és konferenciák szervezését. Célunk továbbá a szakosztályok közötti horizontális egyeztetés és együttműködés elősegítése, stratégiák véleményezése, ajánlások megfogalmazása akkreditációval vagy új rendeletekkel kapcsolatban, tankönyvek véleményezése, szakmai lektorálása és műhelyszemináriumok szervezése.

Kiemelendőnek tartom még a hétfői és keddi szekciók sokszínű témakínálatát. Ez lehetővé tette, hogy a hallgatóság saját, szűkebb tudományterületének és saját képzőhelyének képviselőin túl másokkal is megismerkedjen és véleményt cseréljen. A keddi, nyelvzakokra vonatkozó két szekcióban alkalom volt új és már korábbról ismert kollégákkal véleményt cserélnem, melynek hozadékaként tananyagfejlesztésre, további tapasztalatcserére és saját konferencia szervezésére kerül majd sor a közeljövőben.

Összességében elmondható, hogy a konferencia gondolatébresztő, nemegyszer komoly kritikát megfogalmazó vagy jó gyakorlatokat megosztó előadásai, hozzászólásai és kötetlen beszélgetései hasznosnak bizonyultak. Bízom benne, hogy az előadásokból születő konferencia-kiadvány azokat is önreflexióra, kritikára, eszmecserére fogja ösztönözni, akik nem vehettek részt az események.